

Fundamentfeltets funktion i danske samtaler

- *Rasmus Puggaard*

Dette foredrag præsenterer en undersøgelse af fundamentfeltets funktion in danske samtaler. Fundamentfeltet er et essentielt aspekt af dansk syntaks, som er bredt beskrevet i den grammatiske litteratur. Der er en generel enighed i litteraturen om, at det tekstuelte umarkerede fundament er sætningens grammatiske subjekt, som tilmed er en aktiv referent i diskursen. Fundamentet angiver sætningens emne, eller afgrænser omstændigheder hvori sætningens indhold gør sig gældende. Foredraget vil give et generelt overblik over hvordan fundamentfeltet bruges i samtalesproget og foreslå funktionelle motivationer for hvorfor det bruges, som det gør. Disse funktionelle motivationer vil være at finde både i samtaleanalysen, interaktionel lingvistik, informationsstrukturelle teorier og en række funktionelle grammatiske teorier.

Der er flere uoverensstemmelser mellem hvordan fundamentfeltet bruges i samtalesproget og hvordan det beskrives i litteraturen. For det første er det slående hvordan fundamentfeltets fleksibilitet kun sjældent udnyttes i samtalesproget; over halvdelen af de undersøgte sætninger har enten 'det', 'så' eller 'jeg' i fundamentfeltet, og alle andre frekvente fundamentfelter er ligeledes pronominer og lette adverbier. Hapax legomena – dvs. der kun forekommer som fundamentfelt én gang i korpuset – er forsvindende sjældne.

Generelt undgås tunge fundamentfelter. Hvis en sætning er bredt forankret i den tidligere sætning eller diskurs, er ordet 'det' det foretrukne fundamentfelt. Hvis en sætning er forankret i en specifik referent (inkl. taleren selv eller samtalepartneren), vil et andet pronomen være det foretrukne fundamentfelt. Disse præferencer gør sig ikke gældende hvis der er konditionel sammenhæng med den tidligere diskurs eller sætningen udgør en progression i historiefortælling; i disse tilfælde er 'så' det umarkerede fundamentfelt. Der er også visse andre konstruktioner, som f.eks. åbne spørgsmål og nogle kvotativer, hvori de ovenstående præferencer ikke gør sig gældende. Derudover forekommer tunge nominalsyntagmer og adverbialer kun meget sjældent. Mange af disse indsigter har kun været mulige fordi visse indsigter fra den interaktionelle lingvistik har ligget til baggrund for analysen, og fordi analysen har været baseret på eksempler fra samtaledata.